

ARENDALE KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD TILTAKSLISTE ADMINISTRATIV LEDELSE

Tiltak	Merknad	Gjennomføring
Økt kunnskap		
Styrke kommunens fagmiljø på natur og miljø.	Kommunen bør styrke sitt fagmiljø på natur og miljø, og ansette en biolog e.l. med kartleggingserfaring. En slik fagperson kan eksempelvis bidra med å øke kunnskapsnivået ved vurdering av både nye byggeområder i KPA og nydyrkingssaker.	Prioritere naturfaglig kompetanse ved nyansettelser. Være positiv til heving av kunnskapsnivået innen relevante tema for nåværende ansatte.
Forvaltningsplan for kommunale områder	Planen kan vurdere hvordan drift av kommunale areal kan gjøres på en mer naturvennlig måte, samtidig som primærfunksjonen til området ivaretas. Planen vil da vurdere hvilke områder som skal tilrettelegges med artsrik vegetasjon, f.eks. slåtteenger.	Administrativt arbeid, eventuelt innleid arbeid.
Felles tiltaksplan mot fremmede arter	Tiltaksplan som omhandler kommunens ulike roller. Målet er å finne gode prinsipper for drift og andre tiltak som kan bidra til å både begrense spredning av fremmede arter og håndtere eksisterende forekomster. Det må også ses på å tilrettelegge for private initiativ.	Administrativt arbeid, eventuelt innleid arbeid.
Samarbeid på tvers av avdelinger og foretaksgrenser	Etablere et kommunalt samarbeidsforum der saker som omhandler natur kan diskuteres i plenum.	Administrativt arbeid.
Formidling	Det utarbeides et informasjons- og pedagogisk opplegg for å formidle kommunedelplanen for naturmangfold.	

Arter og naturtyper		
Gi god informasjon om hul eik til grunneiere	Informasjon legges på nettsiden til kommunen. På nettsiden må det også gå klart frem hvem som er kontaktperson.	Administrativt arbeid.
Sikre bedre kunnskapsgrunnlag om hul eik	Det utarbeides en rapport over kjente forekomster av hule eiker, slik at saksbehandler kan gjøre en bedre vurdering av «samlet belastning» etter naturmangfoldloven.	Forutsetter at det settes av penger på budsjett for utarbeidelse av rapporten.
Sikre eksisterende forekomster av hul eik	Nye registreringer må inn i Naturbase ettersom det blir kjent gjennom ulike saker. Grunneier bør informeres om viktigheten av å ta vare på treet.	Administrativt arbeid som må gjøres fortløpende.
Ville pollinerende insekt - Formidling og frivillighet	Ved å formidle viktigheten av mindre tiltak til innbyggerne kan det bidra til etablering av flere mindre leveområder. Det kan eksempelvis være at folk lar noe av gressplenen på tomta utvikle seg til en blomstereng, eller at det plantes blomster eller trær som har betydning for insektene.	Administrativt arbeid. Ville hager er blitt populært og det er laget brosjyrer på dette.
Tareskogen	Bidra aktivt og støtte opp om tiltak som fremmes gjennom prosjektet «Bevar Raet».	Pågående administrativt og politisk arbeid.
Restaurering av vassdrag	Bidra til å få gjennomført tiltak vedtatt i vannforvaltningsplanen i Agder. Gjenåpne lukka bekker, enten som egne prosjekt eller som en del av utbygging av et område. Legge ny kulvert der denne hindrer passasje av vann og fisk. Forbedre forholdene i sjørrretbekker.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Vern		
Bidra aktivt i verneprosesser	Kommunen ønsker å være en aktiv deltaker i vurdering av nye områder for vern.	Administrativt og politisk arbeid. Pågående prosesser er i gang.
Bidra aktivt i arbeid knyttet til eksisterende verneområder	Kommunen ønsker å være en aktiv deltaker i prosjekter tilknyttet verneområder som f.eks. «Bevar Raet».	Administrativt og politisk arbeid. Pågående prosesser er i gang.

ARENDALE KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD TILTAKSLISTE AREALPLAN

Tiltak	Merknad	Gjennomføring
Økt kunnskap		
Spille inn nye områder for offentlig NiN-kartlegging.	Kommunen søker Statsforvalter om å få kartlagt nye områder.	Forutsetter eksterne offentlige midler.
Tilgjengeliggjøring av tidligere utredninger	Tidligere rapporter og utredninger av naturmiljø / biologisk mangfold synliggjøres i kartinnsynet, slik at saksbehandler og grunneier blir kjent med eksisterende kunnskapsgrunnlag.	Administrativt arbeid.
Naturrestaurering	Utarbeide en mer detaljert plan over aktuelle områder for naturrestaurering der gjennomføring og kostnader vurderes. Samarbeid med fylkeskommunen om felles kartløsning for restaureringsprosjekter.	En slik plan bør utarbeides av feltbiolog med relevant fagkompetanse. Kommunen kan bidra aktivt i arbeidet med fylkeskommunen.
Ålegress	I saker som omhandler brygger og mudring må det stilles krav til bedre kunnskapsgrunnlag før det kan fattes vedtak.	Tiltakshaver har ansvaret. Noen ganger vil dette være kommunen, andre ganger vil det være en privat part.
Arealpolitikk		
Solcellepark	Solcelle-anlegg etableres på allerede bebygde områder, slik som tak/vegger på bebyggelse og som overbygging på parkeringsplasser. Solcellepark kan også være aktuelt i kombinasjon med eksisterende beiteområder (overflatedyrka mark). Uberørt natur benyttes ikke til solcelleanlegg.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Kulturlandskapet Ville pollinerende insekt	Restriktiv holdning i å endre kulturmark til utbyggingsformål.	Administrativt arbeid med politisk forankring.

Landbruk	Bevare landbruksområder. Å ha en restriktiv holdning til nye utbyggingsområder vil ha en positiv virkning på både landbruk og natur.	Vurdering gjøres hovedsakelig ved revisjon av kommuneplanens arealdel.
Myr	Holde på en restriktiv praksis når det gjelder utbygging av myr. Ikke åpne for torvuttak.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Definere viktig natur	I kommende arealstrategi bør det vurderes mer konkret hva som legges i begrepet «viktig naturområde», og da hvilke områder som kommunen ønsker å bevare.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Kommuneplanen		
Endre krav til utredninger i utbyggingsplaner	Ved utbygginger i jomfruelig terreng, eller der en mistenker påvirkning på naturverdier i tilgrensende områder, skal det stilles krav til kartlegging av natur dersom det ikke er gjort tidligere eller om kjent kunnskap er over 10 år gammel. Ny kartlegging skal gjennomføres etter MI.	Kostnaden vil måtte tas av utbygger. Det er viktig at arbeidet gjøres på rett tid av året. Det er derfor viktig at kravet fremmes tidlig slik at utbygger kan ta det med i sin fremdriftsplan.
Revidere formål naturmiljø og hensynssone naturmiljø i KPA	Ved neste kommuneplanrullering gjøres det en vurdering av om listen av utvalgte naturområder er hensiktsmessig, og om retningslinjene skal justeres.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Byggegrense langs sjø og vassdrag	Ved neste kommuneplanrullering gjennomføres det et prosjekt der det tegnes opp byggegrense mot sjø og større vassdrag. Der det støtes på viktige naturverdier må formål og bestemmelser også gjenspeile dette.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Korrigere arealformål	I områder der arealformålet er tegnet feil eller lite presist bør dette korrigeres ved neste kommuneplanrullering.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Naturmangfold som tema i kommuneplanen	I bestemmelsene til kommuneplanen kap. 10 listes naturmangfold opp som et tema. Her nevnes spesielt vannmiljø og vannforskriften, samt sulfid-problematikk.	Administrativt arbeid med politisk forankring.

Arealregnskap videreføres	Arbeid med arealregnskap videreføres. Arendal bidrar til videreutvikling av metode og bruker dette aktivt i sin arealplanlegging.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Transformasjon og fortetting	Vedtatte arealstrategier følges opp i arbeid med private reguleringsplaner og ved utarbeidelse av kommunale planer. Det jobbes for høy utnyttelse der forholdene ligger til rette for det.	Administrativt arbeid med politisk forankring. Fortettingsplaner er ressurskrevende.
Byggeområder gjøres om til LNF	I arbeid med revisjon av kommuneplanen vurderes eksisterende byggeområder sin nytteverdi opp mot vedtatte arealstrategier som «nærhet til alt», ikke bygge ned landbruksjord og ta vare på viktige naturområder.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Sikre hul eik gjennom arealplan	Vurdere å innføre bestemmelser og/eller hensynssoner i kommuneplanens arealdel ved kommende rullering.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Reguleringsplan		
Ville pollinerende insekt	Benytte bestemmelser i reguleringsplaner for å legge til rette for arealer som pollinerende insekt kan nytte seg av. Eksempelvis engplanter og utvalgte trær og busker i skråninger	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Vurdering av type biotop/natur i nye grøntområder	Ved etablering av nye friområder, samt kommunale og private grøntanlegg må det som en del av utredningsarbeidet vurderes hva slags biotop en ønsker å legge til rette for. Valg av stedegne arter og arter som øker biologisk mangfold må være et mål.	Tiltakshaver har ansvaret. Noen ganger vil dette være kommunen, andre ganger vil det være en privat part.
Restaurering av marine områder	Vurdere å stille krav til undervannsstrukturer eller etablering av tare i planer som omfatter sjø.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Restaurering av våtmark	Etablere flere fisketomme dammer gjennom økonomiske støtteordninger, krav i reguleringsplaner og åpning i kommunens eget regelverk (KPA).	Administrativt arbeid med politisk forankring.

ARENDALE KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD TILTAKSLISTE SKOG OG JORDBRUK

Tiltak	Merknad	Gjennomføring
Økt kunnskap		
Ny viltkartlegging	Det bør gjennomføres en ny viltkartlegging etter at de forventede næringsprosjektene er realisert.	Forutsetter offentlige midler. Usikkert hvordan mulighetene er å få støtte til slike kartlegginger.
Kulturlandskapet		
Opprydning i kulturlandskapet	Reduksjonen i landbruksdrift og redusert drift av arealer har foregått over lang tid. Rester etter bruk av inn- og utmark i form av gamle gjerder (piggtråd, sauenetting etc.) finnes fortsatt i kulturlandskapet selv om omfanget ikke er stort. Slike gjerder kan være til skade for vilt og et hinder for ferdsel. Kommunen ønsker å bidra til at dette ryddes gjennom tilskudd etter søknad. Tiltaket er ikke begrenset til gjerder, men åpner for tilskudd til tiltak av lignende karakter.	Listet i landbruksplanen 2023-2027
Evaluerings av «verdifulle jordbrukslandskap.» i regionalt miljøprogram	Gjennom regionalt miljøprogram gis det støtte til tiltak i verdifulle jordbrukslandskap. Dette skal bidra til å ivareta mer spesielle kulturlandskapsverdier i prioriterte områder. Områdene prioriteres av kommunen og ble pekt ut i år 2000. Det har skjedd store endringer i Arendal siden da, og hva som er verdifulle områder kan ha endret seg.	Listet i landbruksplanen 2023-2027
Oppdatere og følge opp beiteplan for Arendal	Ivaretagelse av biologisk mangfold, jordvern og ulike kulturlandskaps hensyn er avhengig av aktiv beiting. Beiting kan være en svært effektiv måte å skjøtte kulturlandskapet på og bidra til gode turområder. Kommunen har en beiteplan fra 2012 som bør oppdateres. Beiting er arbeidskrevende og representerer i en del tilfeller et dyrt fôr for bonden.	Listet i landbruksplanen 2023-2027

Oppfølging av driveplikt	Kommunen bør ha en mer aktiv oppfølging av driveplikten som følger av jordloven.	Administrativt arbeid.
Arter og naturtyper		
Ville pollinerende insekt	Opprettholde landbruksformer som er positivt for pollinerende insekt, for eksempel ekstensiv drift med beite og slått. Øke bruken av pollinator-vennlige skjøtseltiltak i kulturlandskap	Benytte tilskuddsordninger for å fremme positive tiltak.
Myr	Ha en restriktiv praksis når det gjelder søknader om nydyrking av myr.	Administrativt arbeid.
Nydyrking	Ved vurdering av plan for nydyrking må det legges vekt på konsekvensene for naturmiljøet.	Administrativt arbeid.
Tareskogen Ålegress	Oppfølging av gjødselplaner og lagerkapasitet ved nybygg. Kontroller av gjødselplaner ved tildeling av produksjonstilskudd. Økt tilsyn om spredning av husdyrgjødsel på høsten følger regelverket. Økt tilsyn om krav til kantvegetasjon følges opp.	Administrativt arbeid.
Naturrestaurering		
Myr og våtmark	Tette igjen tidligere grøftede myrområder. Finne aktuelle restaureringsobjekter i brakkvannsdeltaet.	Administrativt arbeid med politisk forankring.

ARENDALE KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD TILTAKSLISTE PARK OG IDRETT

Tiltak	Merknad	Gjennomføring
Arter og naturtyper		
Ville pollinerende insekt	<p>Opprettholde lavt-voksende vegetasjon og hindre gjengroing, f.eks. med bruk av beitedyr.</p> <p>Benytte planter i bed som har stor verdi for pollinerende insekt.</p> <p>Klippe gresset sjeldnere på tider av året når det blomstrer som mest.</p>	Det må utarbeides en plan for hvilke tiltak som er aktuelle i hvilke områder.
Myr	Unngå å benytte torvjord i anleggsarbeid, og ha en restriktiv praksis til bruk av torvjord i pletter med sommerblomster. Når egnede erstattingsmidler finnes så skal bruk av torvjord fases ut.	Iverksettes gjennom anbud og innkjøp.
Ålegress	Tilrettelegge med fortøyningsbolter i områder med ålegress for å unngå ankring i enga.	Kulturenheten gis midler for å etablere flere fortøyningsbolter.
Nye områder		
Vurdering av type biotop/natur i nye grøntområder	Ved etablering av nye friområder, samt kommunale og private grøntanlegg må det som en del av utredningsarbeidet vurderes hva slags biotop en ønsker å legge til rette for. Valg av stedegne arter og arter som øker biologisk mangfold må være et mål.	Tiltakshaver har ansvaret. Noen ganger vil dette være kommunen, andre ganger vil det være en privat part.
Drift		
Håndtering av avfall	Nye smarte avfallsdunker i sentrum og populære turområder, gjerne med mulighet for sortering av avfall.	Administrativt arbeid, penger til dunker og drift må settes av på budsjett.

ARENDALE KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD TILTAKSLISTE INFRASTRUKTUR

Tiltak	Merknad	Gjennomføring
Vei		
Ville pollinerende insekt	Bevare kantvegetasjon langs kommunale veier. Ettersom de tradisjonelle slåtte- og beitemarkene har blitt mer sjeldne, har veikanter fått en desto større rolle som leveområder for mange insekter. Riktig skjøtsel av veikanter er derfor et viktig tiltak.	Administrativt arbeid.
Plan for etablering og drift av sideareal til vei.	Gjennom kommunens veinormal planlegges det å sette retningslinjer for hvordan nye veier skal opparbeide sine sideareal, da med tanke på toppdekke og beplantning/tilsåing. Veinormalen må omtale drift av sideareal med tanke på antall og tidspunkt for slått. Det kan også tas inn bestemmelser i kommuneplanen for å sikre krav om opparbeidelse.	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Forurensing		
Påkobling av privat avløp	Fullføre prosjektet med å sikre at alle private husholdninger har et godkjent avløp. Det er her mulig å etablere en støtteordning.	Pågående administrativt arbeid. Det er mulig å sette opp en støtteordning. En slik ordningen må evt. finansieres over nasjonalt/kommunalt budsjett. Avløpsgebyrer kan ikke benyttes i denne forbindelse.
Rens av kommunalt avløp	Rensning av nitrogen	Eventuelle krav fra EU og nasjonale føringer vil være styrende på dette punktet.
Olje- og fettutskillere	Utarbeide en lokal forskrift for olje og fettutskillere for å få bedre kontroll og oppfølging av dette.	

Avløp	Avløp: <ul style="list-style-type: none">- Planbasert forvaltning, drift og vedlikehold av avløpsnett og renseanlegg- Sanering og utbygging avløpsnett- Reduksjon lekkasjer og fremmedvann på spillvannsnett- Funksjonell vakt- og beredskapsordning- Overholdelse rensekrav og utslippstillatelser	
-------	---	--

ARENDALE KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN FOR NATURMANGFOLD TILTAKSLISTE ARENDAL EIENDOM OG ARENDALE HAVN

Tiltak	Merknad	Gjennomføring
Økt kunnskap		
Skogsdrift	I kommende arbeid med skogsdrift bør en ta aktivt stilling til hvilke områder der det skal være drift og hvilke som kan bevares som refugier (uberørte områder).	Administrativt arbeid med politisk forankring.
Arter og naturtyper		
Sikre rekruttering av hul eik	Yngre eik på kommunal eiendom bør merkes av i kommunale kart som rekrutteringstrær, slik at disse ikke felles.	Administrativt arbeid som må gjøres fortløpende.
Ville pollinerende insekt	Bevare kantvegetasjon i uteareal til kommunale bygg. Ettersom de tradisjonelle slåtte- og beitemarkene har blitt mer sjeldne, har «restareal» fått en desto større rolle som leveområder for mange insekter. Riktig skjøtsel av slike områder er derfor et viktig tiltak.	Administrativt arbeid.
Restaurering skog	I arbeid med skogsdrift i kommunale skoger legges det vekt på å få en større variasjon i treslag, diameter og alder.	Administrativt arbeid.
Vern – komme med innspill	Kommunen sitter selv som grunneier av store areal med skog, vann, myr og strandsone. Deler av områdene har stor verdi knyttet til friluftsliv, og er i liten grad drevet. Slike areal kan spilles inn til forslag om vern.	Statsforvalter ønsker at innspill kommer fra grunneiere.
Arendal havn		
Tømming av septik	Kommunen bør i første rekke tilrettelegge for at flere kan tømme septik fra fritidsbåter, og ikke dumpe septikken i sjøen.	Arendal havn gis midler for å etablere flere tømmestasjoner på land.